

Kalixta Madariaga Etxeandia
Basauri, Bizkaia (1908)

Aurkibidea

Biografia

1908 inguruan jaio eta Lapatzako baserrian jaio eta bizi izan zen beti. Ama Zamudion jaioa zuen eta aita Lapatzan bertan. Lapatzako euskara egiten zuen. Bilbora joaten zen esnea saltzera eta jende gehienarekin euskaraz egiten zuen. Lan honetarako eredu nagusietariko bat da, Lapatza aldeari dagokiona. Bere ahizpa [Kandida](#) rekin eta Arrigorriagako [Agustina Mujika](#) rekin batera egin zioten elkarrizketa.

Zintak

BSR-038

- **Proiektua:** Basauriko euskararen azterketa linguistikoa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Arretxe, Jon
- **Data:** 1990-07-01
- **Iraupena:** 48 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Gisasola, Jaione
- **Emalea:** Arretxe, Jon

BSR-058

- **Proiektua:** Basauriko euskararen azterketa linguistikoa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Arretxe, Jon
- **Data:** 1991-03-01
- **Iraupena:** 47 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Gisasola, Jaione
- **Emalea:** Arretxe, Jon

BSR-059

- **Proiektua:** Basauriko euskararen azterketa linguistikoa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Arretxe, Jon
- **Data:** 1991-03-01
- **Iraupena:** 41 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Gisasola, Jaione
- **Emalea:** Arretxe, Jon

BSR-131

- **Proiektua:** Basauriko euskararen azterketa linguistikoa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Arretxe, Jon
- **Data:** 1992-01-01
- **Iraupena:** 3 min
- **Euskarria:** DVD
- **Kodifikatzailea:** Agirrebeña, Aintzane
- **Emalea:** Arretxe, Jon

Pasarteak

1. Lapatzan jaio eta bizi

- **Erref:** BSR-038/002
- **Iraupena:** 0:02:20. **Hasi:** 00:06:43. **Bukatu:** 00:09:03
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Kalixta Lapatza baserrian jaio eta bizi izan zen. Aita bertakoa zen eta ama Zamudiokoa.

2. Aitue eta amandrea

- **Erref:** BSR-038/003
- **Iraupena:** 0:03:27. **Hasi:** 00:09:03. **Bukatu:** 00:12:30
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Euskara » Euskalkia, herri hizkerak, euskara batua

Laburpena:

Amandre eta aitue deitzen zitzaien garai batean aitona-amonei. Zamudio eta

Basauriko euskararen desberdintasunak ikusten ditu Kalixtak. San Migelen euskaraz ia egiten ez dela diote.

3. Berorika konfiantza gutxi duenarekin

- **Erref:** BSR-038/005
- **Iraupena:** 0:02:54. **Hasi:** 00:16:10. **Bukatu:** 00:19:04
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak » Berorika
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:

<p>Berorika hitz egitea, errespetuz hitz egiteaz gain konfiantza eza dela dio Kalixtak. Gaztetan hiketan egiten zutela gogoratzen du baina grabaketa egin zenean gutxi egiten zen. Emakumeen artean hika egitea motza dela iruditzen zitzaion.</p>

4. Etxean beti euskaraz

- **Erref:** BSR-038/007
- **Iraupena:** 0:01:11. **Hasi:** 00:20:16. **Bukatu:** 00:21:27
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:

Eskolan gazteleraz soilik egiten zuen eta etxean beti dena euskaraz. Kanean barre egiten zioten euskaraz hitz egiten zutelako.

Transkripzioa

- Gero badakizu, hemen eskolara joaten gintzenean ez zan eitten erderie beiño...
- Eta gero barre, maisuek bere erdeldunek danak, danak.
- Bai. Eskolan eitten genduzen ba erdera, maisu-maistrak eitten geuzen erdera, baie ez ziren berba erdi be ez erderarik e.
- Zuek beti in dozue etxien euskeraz, ezta?
- Berba erdi be ez erderarik e!
- Klaro.
- Eta gero egon da errepresio asko.
- Zer?
- Errepresio asko egon da. Kalian barre ta...
- Bai, bai, bai. Berba erdi be ez hemen erderarik e. Eskolan oinarriki maisu maistrak [...] Gure amak ez zuen jakin erderarik e!
- Ez e?
- Ez zuen jakin erderarik.
- Aitek bai ezta?
- Aittek ederto. Baie amak ez zuen jakin erderarik e.

5. Bilbo euskalduna

- **Erref:** BSR-038/008

- **Iraupena:** 0:01:46. **Hasi:** 00:21:27. **Bukatu:** 00:23:13
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:

Kalixtaren ama Bilbora joaten zen esnea saltzen eta Kalixta ere lan horretan aritu izan zen. Bilbon gaztelerarik ez zela hitz egiten dio, bezero gehienak euskaldunak ziren. Astoarekin joaten zen Bilbora gaztetan.

Transkripzioa

- Gero, ba, berak esaten duna. Hamabi urtetik... hamabi urtekaz hasi, eta Bilbora bere denpora guztixen. Esniekaz, handik, eta ba esniekaz eta bendejiaz. Baie berak esaten duna. Zelan ez zendun ikasi erderarikan Bilbon beti... beti Bilbon sartute... Bilbon umetarik sartute! Beie ez zan eiten erderarik Bilbon!

- Karo.

- Ez?

- Nik nire bezerixa /bezeria/ nik eduki nenduzun bezerixa danak danak ziren euskaldunek! Danak euskaldunek!

- Bai e?

- Han iñogaz ez nendun berbarik eiten ba erdera. Danak euskaldunek!

- Zeu be ibili zintzen esniekaz eta holan ezta?

- Bai. Bai.

- Anitagaz ezta?

- Bai. Bai, ni Bilbora, ni ta horra.

- Biri bistara.

- Biri bistara, ni Bilbora.

- Zu Bilbora joaten zintzen?

- Bilbora. Baie, ni joan orduen Bilbora be, orduen be da euskaldunek gehienak e!

- Bai ezta?

- Euskaldunek gehienak. Gehienak euskaldunek e. Baie bata Arratiakua, bestie Mungixekua, bestie hangua, bestie San Monixokua... bestie horkua, danakaz euskera itten gendun. Danakaz.

- Ta zelan joaten zintzen ba, Bilbora, asto ganien edo?

- Astoagaz, ta gero autobusien, ez dakit. Lehelengo astoagaz.

- Ta bide luzie ezta?

- Bide luzie, baie... bide luzie! Bide luzie! Kaminoan peajia kendu zigun ta!

6. Gari-joten

- **Erref:** BSR-038/010
- **Iraupena:** 0:02:23. **Hasi:** 00:24:25. **Bukatu:** 00:26:48
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Garia
- Baserría » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:

Garia erein eta alerik ez galtzeko, oheko izarak erabiltzen zituztela azaltzen du Kalixtak. Auzolanean asko aritzen omen ziren. Eskuz lan egiten zen eta garia saldu edo errotara eraman eta ogia eta artoa egiten zituztela dio. Iberreko errotara joaten zen bildutako gariarekin.

7. Irakurri eta idatzi euskaraz

- **Erref:** BSR-038/014
- **Iraupena:** 0:02:23. **Hasi:** 00:32:44. **Bukatu:** 00:35:07
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:

Etxean amak ez zekien irakurtzen, baina aitak asko irakurtzen zuen eta euskaraz idatzitako liburu batzuk zituzten etxean. Elizan beti dena euskaraz egiten zuten. Anaia Melillan egon zenean ere euskaraz idazten zuen etxera.

Transkripzioa

- Leidu gitxi iten da orduan.
- Bai.
- Zure aitak igual bai...
- Bai, gure amak ez zun leiduten, ez zuen jakin leiduten erdera. Eta zera, meza librua be euskera.
- Bai. Bai ezta?
- Bai. Eta ez zun jakin erdera errezetan be.
- Ez e?
- Dana euskera. Eta gurien aitte be euskera. Erdera're ez zuen jakin. Dana euskera. Eta guk, oin, klaro, ez dekoguz harek liburuek, baie eduki genduzen liburu... holango liburu adituenak. Eta dana euskera, dana euskera! Abandasek, gurie neba zaharrena, Melillan in jauen ba zertu ezta... zerbizixua in zauen ez dakit gerra denporan. Gerrie egon zan orduen Melillan. Eta harek eskribiduten euzen kartak, euskera! Euskera eskribiduten auzen harek kartak.
- Jente gitxik hori, e?
- Lehen eskribidu dena erderaz iten zan...
- Harek eskolan ez zun ikisi...harek...
- Hori zer da ba?
- Errosarioa.
- Aiten errosarioa itten zen ta apurtute ta oin horrek ez deu gure bota errosarixo, eta dana!
- Bota ez, ez, ez. Aittena zen?
- Bueno ba klaro.
- Orduan bere errezten da asko e?
- Bai, bai. Eta bueno ba harek eskolan ez zauen ikisi euskera kartarik eskribiduten e!
- Ez e? Berez ikasi euen edo?
- Eskolan han ez zan egon kartarik eskribiduterik euskera, baie harek ikisi eben euskera kartak eskribiduten.
- Bai, ezta?
- Melillatik hona kartak eskribidutean euskera botaten euzan.
- Bai, e? Eta horrek gorde iten dozuez ondiño?
- Ez dekou.

8. Umeak bildurtzeko lamien istorioak

- **Erref:** BSR-038/016
- **Iraupena:** 0:01:55. **Hasi:** 00:39:05. **Bukatu:** 00:41:00
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak

Laburpena:

Aitonak era amonak kontatzen zizkieten lamineen kontuak. Beldurrez egoten ziren, negar egiten bazuten bila joango zitzaizela esanez. Laminak gauez irteten ziren eta sorginak bezalakoak ziren.

Transkripzioa

- Ta zuek ez dosus entzun lamiñak eta...
- Holango lamiña kontuek eta esaten geuzen ooi! Gurien amonak eta! Amandrek esaten gintzen, amandrek eta guri aitteittek hori kontu... kontetan geuzen lamian kontuek eta... oi zela urteten dotziren lamiñak eta ez dakit zer... Bildurrek hemen, bildur bet ematen osten! Eta igual usaitten gendun'e... igual umiek izenda orduen, igual "lamiñak urtengo dotzue e! Lamiak urtengo otsue negarra iten bozue!"
- Ta zer zien ba, lamiñek?
- Nik ez dakit ba, lamiñek urteiten... Kandida! Lamiña zelan [...] ?
- Lamiñak?
- Lamiñak.
- Argixegaz edo, kandelan bategaz edo esaten urteiten deula... gusurre! [...]
- Izituta, klaro, piztuta.
- Lamiñek orduen, sorgiñen modukoak zien, ezta?
- Sorgiñek, bai, sorgiñek esaten euren. Lamiñak esaten otzien eurik. Geubez urteitten deurenak lamiñak, billur betegaz hemetik...
- Ba ipiñi hori, kalabazak eta...
- Bai, hori esaten geuzen. Aittak eta ez hainbeste, ez, [...] baie amandrek eta aittuek "lamiñak urtengo dotzue ta!" "Bazuaz, kanpora bazuaz lamiñak urtengo dotzu e!" Urtein arazteko!

9. Txerri-boda

- **Erref:** BSR-038/018
- **Iraupena:** 0:03:10. **Hasi:** 00:43:08. **Bukatu:** 00:46:18
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko lanak » Abere-hiltzea

Laburpena:

Txerria urtero hiltzen zuten. Gabon inguruan hiltzen zuten eta txerri-bodan beti senideei deitu eta jende asko biltzen zen etxean. Auzoan partitzen zuten txerriaren zati bat. Txerria hil eta zer egiten zuten azaltzen du Kalixtak.

10. Auzoko euskaldunak

- **Erref:** BSR-059/004
- **Iraupena:** 0:00:55. **Hasi:** 00:26:16. **Bukatu:** 00:27:11
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:

Auzoko euskaldunak izendatzen dituzte.

11. Inguruko erromeriak

- **Erref:** BSR-131/001
- **Iraupena:** 0:01:40. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:01:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

<p>Inguruko ze erromeriatara joaten ziren. Galdakaora behin bakarrik; Zaratomokoa, berriz, joan beharrekoa izaten zen. San Migelgo erromeria oso famatua ei zen. Inguruko harizti batean egiten zen erromeria. Geltokirik izan ez arren, Bilbotik zetorren trena ere gelditu egiten ei zen bertan.</p>

Transkripzioa

- Gero hortik, Zaratomotik-eta a saber nondik joaten gintzen erromerixera. Gu Sananton txikerrera ta. Galdakaora baten bakarrik joan naz, e! Ez naz joan Galdakaora. Ostantzien hemetik bai, Miraballes ta Arrigorrixa ta dana hemetik. Zaratamo... oi, Zaratamo! jolin, Zaratamo... Zaratomoko erromerixe ez dogun itxitten ezta...! Gurien aitte defuntuek kontetan dauzen —nik ez dakit /eztait/ baie, nik ez dot ezeutu holakorik baie— gure aitte defuntuek kontetan deuen zuin etxie dauen lekuen, zuik bizi zarien lekuen, esaten deu gure aitte defuntuek harazturixe egon zan.

- A!Haratxak.

- Haratxak egoten zien. Esaten deuen. Eta han eitten zan erromerixe. Oin han plazan barik hor eitten zan.

- Ta jateko gauzek eta...

- Eta, bai, han, ba, txosnak ifintten deurezan esaten deun gure aittek eta. Hola. Menuda... Trena be hemen lotuten zan. Ez zan egon apeaderorik ez ezer, baie hemen lotuten zan Bilbotik etorten zan trena, hor, barreratan, gero hortik gora joateko. Erromerixe... San Migelgo erromerixe ixiten zan famadue gure aittek esaten deu. Oi! Famadue! Terribleko fama...

- [...] famadue ixen zala.

- Famadue ixiten zan, gure aittek esaten deuen, erromerixe. Trena lotuteko... begittuzu! Trena, e! Estaziño barik ezer hor lotuten zan. Hortik ekarten [deuen] jentie horra joateko.

12. San Juanetako ohitura zaharrak

- **Erref:** BSR-131/002
- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 00:01:40. **Bukatu:** 00:03:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

<p>San Juan gauean erromeria egiten zen inguruko landa batean. Mutil gazteak "galtzupulla"k (azaoak) sututa, sororik soro joaten ei ziren.</p>

Transkripzioa

- Gauze bat niri kontau ostasune... hemen San Juan gabien...
- bai, San Juan gaubien...
- Gaubien zeozer iten zan, ezta?
- Hor eitten zan. Hor landa bat egon zan, landa bat egon zan hor, hor etxe bat egon zan ta, hor landa bat egon zan ta hor eitten zan erromerixe, landan ba San Juan egunian.
- Baie zeozer esan iten zeuen gabien ezta?
- Bai.
- Horrek galtzupullagaz joan hortik...
- Horti. Mutilek. Mutil gazteiek joaten zien horti begatik, solorik solo. Zuk ezetu dozu hori? Mutilek zelan joaten zien, gurien nebak be joaten zien, ba galtzupullak hartute horti, solorik solo, solo basterre solo basterre, erreka bazterrik erreka bazter, San Juan egunien? Galtzupullakaz. Galtzupulla suegaz joaten zien.
- Ez dot ezetu nik.
- Nik ezetu dot, ni txikerra izin nintzen baie... oindo gaztik izin ziren nebak, gaztetxuek baie... joaten ziren.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-09-19

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com